

RUSSISK OPPRUSTNING I NORD

Norge har registrert økt russisk flåte – og flyaktivitet i nord. Bildet viser det strategiske bombeflyet Bear og tankflyet Midas. Tankingen foregikk utenfor norsk luftterritorium og var en del av en større operasjon i høst. Norske jagerfly gikk på vingene som ledd i den vanelige ”signalpolitikk” og tok dette bildet. (foto:Forsvaret)

Modernisering av de kjernefysiske styrkene har topp prioritet. Flåten skal også rustes opp, men det vil ta flere ti-år før de militære styrker i Russland kommer opp på et vestlig nivå, tror norske eksperter.

AV DAG TANGEN OLSEN

De store oljeinntektene har gjort det mulig å øke det russiske forsvarsbudsjettet de senere år. I 2007 økte forsvarsbudsjett med 23 prosent. Forsker og russlandseksperter ved Forsvarets Forskningsinstitutt, Kristian Åtland advarer imidlertid mot ”kaldkrigsreflekser” og understreker at Russlands militære styrkene har forfalt i 15-20 år og at det er mye å hente inn:

- Det er derfor riktigere å snakke om en normalisering enn en opprustning. Mye av dagens militære

utstyr er svært gammelt, treningen ligger i flere avdelinger på et lavmål, moralen blant vernepliktige og de underbetalte offiserene er svært lav. Det vil derfor ta flere tiår før russiske militære styrker vil komme opp på vestlig nivå, sier han.

Dette er det generelle bildet, understreker han. Når det gjelder styrkene i nord holder de en god standard. De er avgjort over russisk gjennomsnitt.

Forsvarsbudsjettet øker

Totalt er det russiske forsvarsbudsjettet på ca. 220 milliarder kroner

i 2007. Åtland mener at dette fortsatt er forholdsvis beskjedent, spesielt sett i lys av landets størrelse og folketall. At det russiske forsvarets andel av BNP i dag ligger på 2,6 prosent, noe som er på linje med flere land i NATO, understreker dette poenget.

Selv om forsvarsbudsjettene kanskje vil øke i tiden framover, mener Åtland at det ikke nødvendigvis vil gi seg utslag i en tilsvarende økning i forsvarseffekten.

- Det russiske forsvaret er ingen strømlinjeformet organisasjon. Korrupsjonen er svært utbredt. Noen penger vil rett og slett bare ”forsvinne” på veien, tror han.

I Moskva har man understreket at et sentralt mål er å øke investeringsandelen i forsvarsbudsjettet. I flere år har om lag 70 prosent av budsjettet gått til drift og lønninger. 30 prosent til investeringer og fornying er imidlertid lite. Nå skal man snu på flisa og trappe opp investeringene. Målet er å bruke 30 prosent på drift og 70 prosent på

Kristian Åtland (f 1967) er prosjektleder for Russlandprosjektet ved Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) hvor han har jobbet siden 2002. Han er cand.philol fra Universitetet i Oslo med russisk og historie. Fra 1994 til 2002 var han ansatt i utenriktjenesten blant annet som ambassadesekretær ved Norges ambassade i Kiev.

Det er et overordnet mål for president Putin å opprettholde Russland som en potent atommakt og dermed som stormakt. (Foto: Torbjørn Kjosvold)

investeringer i 2015.

Det ligger derfor an til flere nyanskaffelser. Handlelisten til forsvarsminister Sergej Ivanov (av mange oppfattet som Putins etterfølger) er da også lang: nye radaranlegg, interkontinentale raketter, supersoniske TU-160 strategiske bombefly, åtte nye strategiske ubåter, 31 nye orlogsfartøy, inkludert hangarskip.

- Dette er svært viktig for den russiske militærindustrien som i mange år har overlevd takket være eksport til store kunder som Kina og India, sier Åtland.

Russisk våpeneksport på 90-tallet var i stor grad knyttet til gamle fly og panservogner fra sovjet-tiden som blant annet ble sendt til Afrika og Jugoslavia. Dette var noe

man i vesten ikke brydde seg særlig om. Under Putin har man imidlertid klart å øke innslaget av avansert våpen for eksport, ikke minst har flyet Su-30 vært en suksess. Men dagens våpeneksport atskiller seg på et viktig punkt fra sovjet-tiden.

- Russisk våpeneksporten er nå drevet ut fra et ønske om å tjene penger. Politisk innflytelse er ikke et overordnet argument, sier Åtland.

Kjernevåpen prioritet

Når Forsvarsbudsjettene øker er det i første rekke de kjernefysiske styrkene som har prioritet.

- Det er et overordnet mål for Moskva å opprettholde Russland som en potent atommakt og dermed som stormakt, understreker Åtland. Dette vil man gjennomføre ved å opprettholde alle de tre elementer: Bombefly med atomvåpen, landbaserte missiler og strategiske ubåter bevæpnet med raketter.

Oppbyggingen er allerede i gang. I april i år ble den nyeste strategiske ubåten med interkontinentale raketter, "Jurij Dolgorukij", sjøsatt fra marineverftet på Kola. Dette representerte en milepæl. Det er nemlig 17 år siden Russland sjøsatte sin forrige nye atomubåt. Den nye ubåten tilhører "Borei-klassen", og er den første i en serie på tre som nå er under bygging. Disse ubåtene er bedre bevæpnet, mer stillegående og derfor vanskeligere å oppdage enn sine forgjengere.

- Vi ser også at Storbritannia

gjennom den bebudede erstatningen av sitt Trident-program moderniserer sine atomubåter. Også USA legger stor vekt på kjernevåpen i sin forsvarsstrategi. Så Russland er ikke i noen særstilling her, sier Åtland.

For å ta et tilbakeblikk og sette det hele "oppstillingen" i perspektiv: I 1990 har Sovjetunionen 62 strategiske ubåter. Nå har Russland 14 som sjelden seiler, selv om aktiviteten har tatt seg opp i de senere årene.

Nordvest sentralt

Når det gjelder moderniseringen av de landbaserte kjernevåpen vil russerne trolig satse på området Plesetsk utenfor Arkhangelsk som base for interkontinentale ballistiske missiler i nord. Militære toppledere har allerede kunngjort at aktiviteten skal trappes opp i nordvest Russland, samtidig som missilbåsen i Kasakhstan skal bygges ned innen to-tre år. Samtidig vil man prøve ut den nye sjøbaserte missilet "Bulava" i nord.

- Totalt sett innebærer dette en gradvis økning i trenings- og testvirksomhet av missiler i Russlands nordvestlige hjørne og havområdene utenfor, sier Åtland.

Marinen i nord

Barentshavet som transittområde og utvinningssted for olje og gass, vil slik russiske forsvarsanalytikere ser det, øke behovet for militær tilstedeværelse. Oljerigger, rørledninger og russiske fiskeriinteresser blir ofte brukt som argumenter for å styrke Nordflåten. Her er det

Etter flere år med nesten stopp i alle nybygging er det nå ny aktivitet i den russiske marinen. De nærmeste årene skal det bygges 31 nye overflatefartøy. Bildet viser den russiske jageren admiral Tsjabanenko (Foto: Stian Solum/FMS)

Under president Putin har Russland klart å øke eksporten av avanserte våpen. Våpeneksporten er drevet ut fra ønsket om tjene penger. SU 27 Flanker på bildet er solgt til flere land. Foto: Torbjørn Kjosvold/FMS

ikke globale ambisjoner, men evnen til å forsvare landets økonomisk interesser i nordområdene som trekkes fram.

- Det er en utbredt oppfatning på russisk side at Russlands militære evne i nord må styrkes i årene framover, sier Åtland

Holder på verneplikten

Det er hæren som mottar de fleste vernepliktige. I dag har Russland en vernepliktshær med 7-800 000 soldater. Dette er enheter hvor "veteranvirksomheten" er hard, moralen lav og utstyret dårlig. Deres viktigste innsats er høsting av poteter, for å sette det på spisen. Samtidig har man de siste årene bygget opp en helprofesjonell, reaksjonsstyrke på nærmere 150 000 mann til bruk for hurtig innsats. Det er disse enhetene som i årene fremover vil bli utvidet, og

som vil få mer moderne utstyr.

Hæren var imperiets smeltedigel for ulike nasjonaliteter i sovjettiden. Men den nasjonsbyggede oppgaven har også i dag sine sterke talsmenn. Det blir også fremholdt at med verdens lengste grense i øst - mellom Kina og Russland - kan det bli behov for en hær

Det er en utbredt oppfatning på russisk side at Russlands militære evne i nord må styrkes.

med et stort volum. Det er for eksempel verdt å legge merke seg at mens Russland bare har en divisjon øst for Baikalsjøen, har Kina over 100 på sin side av grensen.

Det er derfor en blanding av nasjonale myter og reelle militære argumenter som ligger bak opprettholdelsen av verneplikten i dagens Russland.

-Volum eller kvalitet. Profesjoalisingering eller verneplikt er en diskusjon som har bølget fram og til-

bake siden 90-tallet, men man ennå ikke har kommet til en avklaring, sier Åtland. I det russiske parlamentet er det i dag ikke politisk vilje til å avvike verneplikten. Og det virker som de militære lar den gamle vernepliktshæren "råtne på rot", parallelt med at man bygger opp mer slagkraftige, profesjonelle enheter, sier han.

Han mener at man ikke skal bli grepet av frykt når

Russland nå moderniserer sine styrker.

- Vi bør følge med på det som skjer, men ikke sette alt inn i en øst-vest dimensjon. Norge har mye å tjene på å samarbeid med Russland innen for eksempel havovervåking og krisehåndtering. Jeg tror det blir mulig, selv om en nedfrysing av forholdet Russland-Nato også vil spille over på vårt forhold til vår nabo i øst, sier forsker Kristian Åtland ved FFI. ●

DIESEN: Russerne føler seg krenket

Forsvarssjef Sverre Diesen er overbevist om at russerne ikke føler seg truet av USAs planer om å utplassere et rakettforsvar i Polen og Tsjekkia. Derimot tror han at russerne føler seg krenket, og at det er årsaken til at president Vladimir Putin truer med å si opp CFE-avtalen om nedrustning i Europa.

- Trusselen skyldes nok lokaliseringen av rakettforsvaret i et område der russerne mener å ha krav på å bli tatt hensyn til, sier Diesen til NTB etter å ha drøftet CFE-avtalen og andre aktuelle temaer ved NATOs hovedkvarter i Brussel.

- Følelsen av å bli krenket er nok

viktigere enn følelsen av at rakettforsvaret truer Russlands kjernefysiske gjengjeldelsesevne, sier forsvarsjefen.

Rakettforsvaret gir ifølge Diesen også næring til den russiske oppfatningen av at Russland er i ferd med å bli «innringet» av et strategisk belte som strekker seg fra Europa, gjennom Midtøsten og til Sentral-Asia.

CFE-avtalen ble inngått i 1990 da det sikkerhetspolitiske landskapet i Europa så helt annerledes ut enn i dag. Likevel regnes avtalen fortsatt som viktig, og i NATO-landene er man bekymret over Russlands

trussel om å trekke seg fra den.

- Det ville være bekymringsfullt hvis de gjorde det. Det har ikke bare å gjøre med styrker og størrelsen på de ulike landenes forsvar, men også med varslingsregimer og troppeforflytninger, sier Diesen.

Selv om forsvarssjefen tar Russlands stadig mer konfronterende linje på alvor, kjenner han seg ikke igjen i advarslene om at vi går mot en ny kald krig. Han tror heller ikke vi står foran et nytt rustningskappløp. Han mener den viktigste forklaringen på Russlands nye linje er å finne i innenrikspolitiske forhold.

Behov for nytenkning og samarbeid

AV SVEN LIE OG GEORG CHR.
KALLEBERG, ASKER OG BÆRUM
FORSVARSFØRENING

Det er behov for nytenkning. Derfor fremmer vi våre vyer nok en gang. Vi skriver dette i sterk overbevisning og i beste mening, for NFF og forsvarssaken.

Målet må være at NFF skal bli en betydelig, stor sivil organisasjon til forsvarssakens fremme. Vi må med andre ord utvikle et landsforbund for ALLE forsvarsforeninger og en paraplyorganisasjon for alle/de fleste forsvarsideelle foreninger og organisasjoner i landet, gjerne med assosierte medlemsskap..

Konsekvenser av en slik linje vil være en mangedobling av medlemstallet bl. a. ved inkorporering av de fleste forsvarsrettede foreninger under samme hatt. De forskjellige assosierte foreningene beholder sin egenart iht modellen "Asker og Bærum Forsvarsforum – ABF" som har vært svært vellykket. ABF

ble stiftet som en paraplyorganisasjon for de selvstendige foreningene i juni 2005. Her deltok: Asker og Bærum Forsvarsforening,

HV-Samfunnet Asker og Bærum, Tysklandsbrigadenes veteranforening Asker og Bærum, Veteraner fra internasjonale operasjoner Asker & Bærum og Norske Dragoner

Medlemsforeningene lever sine egne liv. Men ABF sørger for fellesmøter med topp aktuelle foredragsholdere, sivil og militær, felles database, god økonomi, fin presedekning før og etter alle evenementer osv osv. Engelskmennene har et stående uttrykk: "You don't argue with success". To kveldsforedrag og to formiddagsforedrag hver vår og høst. Mellom seksti og hundre fremmøtte hver gang!

En slik utvikling som vi har skissert vil etter vår mening ha følgende konsekvenser:

• Mediekontakt: Bygge relevante kapa-

siteter for aktiv bruk av medier sentralt og lokalt.

- God økonomi
- Letter arbeidet for medlemsforeningene
- Aktiviteter: Støttespiller for medlemsorganisasjoner lokalt og sentralt i planlegging og gjennomføring av forsvarsrelaterede aktiviteter.
- Koordinering: Skaffe kapasiteter og evne til å drifte en omfattende paraplyvirksomhet overfor medlemsforeninger og assosierte organisasjoner, foreninger og lag.
- Kontakt: Bygge ut kapasiteter for løpende kontakt med relevante myndigheter, herunder personlig kontakt.
- Norges Forsvar: Stor opplagsøkning for å dekke assosierte foreninger og organisasjoner. Faste spalter for medlemsforeningene og de assosierte forsvarsideelle organisasjoner og foreninger. ●

Vi gjør IKT enkelt for deg

Umoe IKT har 500 IKT-konsulenter med utfyllende kompetanse fordelt på tre selskap og 24 avdelingskontor over hele Norge

Umoe IKT:

- Regionale og landsdekkende tjenesteleveranser
- IP- og taletjenester
- Datakommunikasjon og nettverk
- ASP og fjerndrift og drift av telefon-sentraler

Umoe Consulting

- Business intelligence
- Systemutvikling
- SAP
- Rådgivning og prosjektledelse

Tarantell AS

- Utvikling av webapplikasjoner og integrasjon, arkitekturdesign og teknologirådgivning for virksomhetskritiske systemer
- Kommunikasjonsstrategier, konsept og design med sterkt fokus på bruksegenskaper
- Forretningsrådgivning